

REPOLA-SEURA R.Y.

Repolainen 58

Jäsentiedote 4/2011

Repolainen

Repola- Seura ry:n jäsenlehti

Numero 58, 4/2011, joulukuu

Numeron 59 aineisto lähetettävä päätoimittajalle 15.1.2012 mennessä

Päätoimittaja

Pertti Rannikko

pertti.rannikko@uef.fi

puh. (013) 717422

Huhtilammentie 955, 82160 Oskola

Toimittaja

Valentina Afanassieva

Kuvatoimittaja

Raimo Määttä

Repola-Seura ry

Hallituksen ja toimihenkilöiden yhteystiedot takakannen etusivulla.

Seuran nettisivut osoitteessa www.repola-seura.org, josta löytyy myös vanhoja Repolaisen numeroita. Uudet sivut vuoden 2012 alussa osoitteessa www.repola-seura.net.

Jäsenhakemukset ja osoitteenmuutokset

Jäsensihteeri Päivi Kiiskinen, Sotkantie 1 E 33, 80160 Joensuu,
gsm 050 599 1364, paivi.kiiskinen1@gmail.com

Vuosijäsenmaksu 18 e, ainaisjäsenmaksu 150 €, kannatusjäsenmaksu 100 €, vapaaehtoinen tukimaksu 10–30 €, perheenjäsenmaksu puolisosasta ja alle 15-vuotiaasta lapsesta 0 €. Seuran pankkitili: Op Polvijärvi, FI05 5354 0420 0466 26.

Painopaikka: Kirjapaino PR-Offset, Joensuu

Kansikuva: *Repolan kyläjuhlassa heinäkuussa 2011 oli tarjolla monipuolisen ohjelman ohella myös syötävää (kuva Raimo Määttä)*

Repolasta lähdöstä 90 vuotta

Alkuvuodesta tulee kuluneeksi 90 vuotta siitä, jolloin valtaosa Suomen puolella asuvista repolalaisuista läksi Repolasta. Pakolaisaaltota ei vielä synnyttänyt Neuvosto-Venäjän perustaminen ja Suomen itsenäistyminen vuonna 1917, sillä valtioiden välinen rajalinja pysyi useita vuosia epäselvänä. Neuvostovallan vakiinnuttaminen oli hidasta Karjalan rajakylissä, jossa väestö asui tiettomien taipaleiden takana. Bolševikkien ja rajan taakse paenneiden suomalaisten punaisten ohella alueella liikkui suomalaisia heimoaktivisteja ja -sotilaita.

Repolalaiset päättivät kesällä 1918 ja porajärveläiset seuraavana vuonna liittyä Suomeen. Syksyllä 1920 Suomen ja Neuvosto-Venäjän hallitukset solmivat Tartossa rauhansopimuksen, jossa Repola ja Porajärvi päätettiin palauttaa Venäjän yhteyteen. Rauhansopimuksen jälkeenkin taistelut Karjalan puoleisella raja-alueella jatkuivat ja vasta vuoden 1922 alkupuolella neuvostovalta vakiintui Karjalassa.

Suomeen siirtyi neuvostovaltaa vastaan nousseeseen kansannousuun osallistuneiden lisäksi myös suuri joukko muuta väkeä. Vuoden 1922 alkukuukausina tapahtuikin kaikkien aikojen suurin pakolaishyökky Suomeen. Alkuke-

vällä maassa laskettiin olevan 33 500 Venäjän pakolaista, joista 11 200 oli Itä-Karjalan pakolaisia. Neuvostoliiton myönnettyä pakolaisille armahduksen palasi enemmistö (yli 7 000) Itä-Karjalan pakolaisista takaisin kotimaahansa.

Repolan pitäjästä, jossa tuohon aikaan oli runsas 2 000 asukasta, pakeni Suomeen 1920-luvun alkuvuosina 300 henkilöä. Valtaosa heistä jäi pysyvästi Suomeen, sillä vain viidennes palasi takaisin.

Tämä pakoaalto koskettaa läheisesti useita tämän lehden lukijoita. Sen seurauksena monilla on rajan toisella puolella sukulaisia, joiden tapaaminen tuli mahdolliseksi vasta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen 1990-luvulla. Repolaisen edellisessä numerossa kerroimme Agafonovien suvun elämänkohtaloista eri puolella rajaa. Repolainen julkaisee mielellään jatkossakin erilaisia sukutarinoita. Jos teillä on sukunne vaiheista yksityiskohtaisempaa tietoa ja aineistoa, pyydämme teitä kertomaan niistä toimitukselle.

Pertti Rannikko

”Kellä jalka kapsaa, sillä suu napsaa”

Otsikon viisauden opetti minulle Juho Lasarev Repolassa, kun hämmästelin monipuolista yhdistelmätaloutta, millä hän perheineen on vuosikymmeniä elatuksensa hankkinut. Omavaraiseen elämään on kuulunut aina lehmän ja muun karjan pito, puutarhaviljely, kalastus, metsästys ja marjastus. Monelle muullekin tämän lehden lukijalle tulee varmaan vesi kielelle, kun he muistelevat Juhon luona nautittuja moninaisia kala-aterioita. Kotitalouden pyöritys on siirtynyt jo nuoremalle sukupolvelle, mutta samalla tavalla näyttää heidänkin jalkansa kapsavan kuin vanhemmillaan aikoinaan.

Hevosmiehestä autokuskiksi

Juho (Ivan) Lasarev syntyi Repolassa vuonna 1928. Sotaa hän oli ollut perheensä kanssa paossa Belomorskissa ja Kirovissa. Evakkomatkalla Juho aloitti 14-vuotiaana myös metsätyöt isänsä kanssa. Sodan loputtua perhe palasi Repo-

laan. Kun kotikylän ympäristössä ei ollut metsätöitä tarjolla, meni Juho töihin Kemijoen latvavesille Tiiksiin, jossa hän oli talvet puun hakkuussa ja kesät uitossa. Ennen armeijaan menoa hän ajoi hevosella puita uittovesien varrelle. Kolmen vuoden armeijakauden jälkeen hän palasi Tiiksiin.

Juho Lasarev Sergei-poikansa (oik.) ja naapurinsa Topi Resanovin kanssa talonsa kuistilla heinäkuussa 2011 (kuva Raimo Määttä)

Vuonna 1954 käynnistyi Repolan metsätalouspiirin toiminta uudelleen ja metsätöitä alkoi taas olla. Juho palasi Repolaan ja alkoi ajaa metsätalouspiirin kuorma-autolla rahtia Kotskomasta, lähes kahden sadan kilometrin päästä lähimmältä rautatieasemalta. Metsätalouspiirillä oli 12 autoa, jotka hakivat miltei päi-

vittain Kotskomasta rahtia. Muutamana vuoden rahdinajon jälkeen Juho siirtyi ajamaan tukkeja: ensin hän ajoi puuta Kolvasjärvellä ja sitten Roukkulan suunnalla. Vuonna 1983 Juho siirtyi 55-vuotiaana eläkkeelle. Juhon kertoo, että tukinajosta maksettiin hyvää palkkaa, minkä vuoksi hänellä on nyt kottuullinen eläke.

järven rannalle kylän laidalle talon, jonka ympärillä on peltoa ja laidunmaita. Niistä saatiin rehua perheen lehmälle, possulle, vasikoille ja lampaille. Puutarhasta saatiin perunaa ja vihanneksia, metsästä marjaa ja sieniä. Kalastukseen on perheessä panostettu aina paljon ja pihavajasta löytyy edelleenkin monipuolinen valikoima hyvin hoidettuja

Juho pihamaallaan vahtimassa kanoja (kuva Raimo Määttä)

Monitoimitalous

Vuonna 1954 Juho meni naimisiin. Nina-vaimo oli Tuulivaaran Tsernejä. Perheeseen syntyi alle kymmenen vuoden sisällä kuusi poikaa ja yksi tyttö. Juho rakensi Lieksan-

verkkoja. Kaloja on marjojen ohella myyty myös kauppaan, parhaana vuonna 3 000 kg.

Neuvostoliiton aikaan Juhon tapaiset omassa talossaan asuvat olivat harvinaisuuksia Repolassa, Kylässä oli vain toistakymmentä

Sergei Lasarev vasikoineen (kuva Raimo Määttä)

yksityisten omistamaa taloa. Nyt ainakin puolet metsätyökeskuksen omistamista taloista on yksityistetty.

Juho asuu nykyisin yksin talossaan, sillä Nina-vaimo kuoli vuonna 2007. Heti perään kuoli kaksi poikaa, joten surua on riittänyt. Talon ympärillä oli kuitenkin viime kesänä vilskettä. Kukko kiekui aamulla ja kanat astelivat pihamaalla. Sivummalla oli härkä lieassa syömässä heinää. Talvea varten oli heinää kuivumassa haasiassa. Eläimet kuuluvat nyt Juhon pojalle Sergeille (s. 1963), joka on jatkanut karjanpitoa. Hän asuu perheineen kilometrin päässä, mutta osa eläi-

mistä on Juhon navetassa. Viime kesänä Sergeillä oli lehmän lisäksi härkä, kaksi vasikkaa ja kymmentä kanaa. Hänellä on traktori ja peräkärry, joiden avulla kylän ympäristön niityiltä kootaan heinät talveksi.

Kesällä kaikki kylän 15 lehmää laiduntavat yhdessä kolmen kilometrin päässä kylässä olevalla yhteislaitumella. Lehmät kuljetetaan aamulypsyn jälkeen laitumelle, josta ne palaavat iltalypsylle ja yöksi kotinavettaansa. Lehmien paimentamisesta huolehtii kaksi veljestä, joita varten laitumen reunalla on pieni mökki. Kukin lehmänomistaja maksaa palkkion paimenille,

joiden perhe saa vielä lisäksi päivittäin litran maitoa. Metsätyökeskuksen loiston päivinä samalla laitumelle oli parhaimmillaan 150 aputalouden lehmää.

Nuorempi polvi

Juholla on ikää 83 vuotta, mutta muisti on edelleen täydessä teräs-

mitkä kissat ja koirat ovat kulloinkin kadoksissa.

Juhon ja Ninan lapsista elossa on vielä neljä, jotka kaikki asuvat Repolassa. Juho-poika (s. 1958) on metsänhoitotoissa työnjohtajana ja siten harvoja repolalaisia, jotka ovat enää lespromhozissa töissä. Karjaa pitävä Sergei oli vuosikautia puunkorjuutoissa, mutta ne lop-

Repolan lehmiä Antikaisen kadulla matkalla laitumelta iltalypsylle (kuva Raimo Määttä)

sä ja tarinoita riittää. Hän kuuntelee pitkin päivää Pohjois-Karjalan radiota, joten Suomen tapahtumat ovat hyvin tiedossa. Juhon mukaan Pohjois-Karjalan radiossa ei puhuta politiikkaa vaan kerrotaan paikallisista tapahtumista. Myös siitä,

puivat kaikilta keväällä. Volodja (s. 1961) on töissä paloasemalla ja Tanja-tytär (s. 1956) myy kyläläisille vakuutuksia. Lapsenlapsia Juholla on kuusi.

Pertti Rannikko

Albert Ilonen 80 vuotta

Repolassa toimi 1990-luvulla muutaman vuoden ajan oma Repola-seura, jonka puheenjohtajana oli koko toiminta-ajan Albert Ilonen. Albert täyttää 14. tammikuuta 80 vuotta, minkä kunniaksi kävimme jo viime kesänä häntä tervehtimässä. Albert lähetti terveisiä Suomeen kaikille niille, jotka muistavat hänet. Me Repola-seuran jäsenet lähetämme vuorostamme Repolaan Albertille onnittelet 80-vuotissyntymäpäivän johdosta.

Repolan Repola-seura

Aloite oman seuran perustamisesta myös Repolaan taisi tulla suomalaisilta heidän ensimmäisen Repolan matkansa yhteydessä kesällä 1992. Repola-seuralaiset halusivat yhteistyökumppanin rajan takaa itse kylästä. Repolan kyläneuvosto nimitti Albert Ilosen puheenjohtajaksi ja kesän 1993 matkan yhteydessä hän tapasi ensimmäisen keran Suomen Repola-seuran jäseniä. Albert oli valmistellut matkalasille juhlat ja muuta oleskelua kylässä. Tuolloin alkoi myös tulkkina toimiminen suomalaisten ja venäläisten välisissä keskusteluissa.

Rajantakaisen Repola-seuran toiminta ajoittui paljolti suomalaisten heinäkuisiin matkoihin. Molempien seurojen edustajat pohtivat kyläneuvoston puheenjohtajan kanssa myös yhteistoiminnan uusia muotoja. Vuoden 1995 matkan yhteydessä järjestettiin Repolassa ensimmäinen sodanjälkeinen praas-

niekka.

Repolalaiset eivät kuitenkaan olleet innostuneita seura-tyyppisen toimintaan, joten toiminta hiipui vähitellen. Yhteistyö suomalaisten kanssa jatkui epämuodollisemmissa puitteissa.

Metsätyökeskuksessa kirjanpitäjänä

Albert Ilonen syntyi 14.1.1932 Repolassa. Hänen isänsä Robert Ilonen oli inkeriläinen, lähtöisin Toksolan seudun Kesämäen kylästä. Hän oli tullut 1920-luvulla rajavartiojoukkoihin Repolaan ja meni naimisiin samanikäisen Nastin kanssa vuonna 1929. Albertin äiti Nasti oli repolalaista sukua, Santeri ja Olga Törhösen tytär. Albertin eno Heikki Törhönen lähti 1920-luvulla Suomeen, jossa hän asettui Kemiin ja oli töissä Veitsiluodon sahalla.

Albert opiskeli sodan jälkeen Petroskoissa kauppaopistossa.

Armeijan jälkeen hän oli töissä Rukajärvellä kaksi vuotta, jossa meni naimisiin. Perhe muutti vuonna 1957 Repolaan ja Albert aloitti työt metsätyökeskuksen kirjanpitäjänä. Tästä työstä hän jäi eläkkeelle vuonna 1986, kun Repolan metsätyökeskus lopetettiin.

Albert Ilonen kotitalonsa edessä viime kesänä (kuva Raimo Määttä)

Talveksi Petroskoihin tai sitten ei?

Albert asuu vaimonsa Zinaidan kanssa kahden perheen talon toista puolta, toisessa päässä asuu Albertin sisko miehensä kanssa. Albertilla on kolme tyttäretä: Anna (s. 1956), Jelena (s. 1961) ja Olga (s. 1970). Lapsenlapsia on kuusi ja lapsenlapsenlapsia kolme. Kukaan tyttäristä ei ole jäänyt Repolaan, mutta koko kesän aina joku heistä on perheineen vanhempiensa luona.

Vaimo Zinaida on venäläinen ja

kotoisin Vologdan alueelta. Perheessä on puhuttu siten venäjää, joten lapset eivät puhu karjalaa tai suomea. Albert puhuu naapuriensa Tanja Nesterovan ja Viktor Moissejevin kanssa karjalaa, mutta suhtautuu varsin pessimistisesti karjalan ja suomen kielten säilymiseen

Repolassa. Nuoremmat saattavat ymmärtää jonkin verran, mutta eivät puhu.

Albert lukee historiallista kirjallisuutta ja vanhoja klassikoita. Televisiosta hän ei katso juuri muuta kuin uutiset, mutta kuuntelee kyllä

Pohjois-Karjalan radiota.

Albert ja Zinaida ovat viettäneet jo seitsemän edellistä talvea Petroskoissa keskimmäisen tyttärensä luona. Albert ei kuitenkaan ole kovin halukas lähtemään Petroskoihin ja pohti viime kesänä Repolaan jäämistä ensi talveksi. Albertilla on jalat huonossa kunnossa ja liikkuminen vaikeaa, mutta naapurissa asuva sisko miehineen voisi auttaa käytännön askareissa.

Albert ei valita vaan sanoo, että elämä on ollut hyvää joka päivä. Hän on iloinen, kun lapset ja lapsenlapset muistavat ja käyvät.

Pertti Rannikko

Lähes sata Pottosta koolla Enossa

Haukkasaaren veljekset Jehkimä (vas.), Iivana ja Feodor Pottonen kuvattuna joskus 1900-luvun alussa

Jehkimä, Iivana, Feodor, Pelagia ja Nasti Pottosen jälkeläisiä kokoon-tui Enon Haapalahdessa heinäkuun lopulla kauniissa kesäsäässä lähes sata henkilöä. Vanhin mukana ollut oli 91-vuotias Maija Pekkarinen (o.s. Pottonen), joka on viimeinen tiedossa oleva Repolassa syntynyt Suomen puolelle tullut suvun jäsen. Nuorimmat mukana olleet suvun jäsen taisivat olla alle vuoden

ikäisiä. Ilahduttavaa oli nuorten runsas läsnäolo.

Kokoontumispaikka Haapalahden lomakoti on täyden palvelun lomapaikka ja sijaitsee luonnonkauniilla paikalla Pielisen rannalla. Puolet kesätapahtumaan osallistujista majoittui ja yöpyi siellä. Aikaa jäi muistella suvun vaihteita ja todeta kuinka laajalle ympäri maailmaa olemme hajaantuneet.

Tervetuliaismaljan jälkeen Hannu esitteli kuvin esivanhempiamme ja samalla kunkin sukuhaaran. Aunuksessa asuva Ludmila toi terveiset Karjalassa asuvilta sukulaisilta. Tämän jälkeen pääsimme nauttimaan karjalaisen pitopöydän antimista.

Ruokailun jälkeen oli vapaata oleskelua ja ruuan sulattelutaukoa vajaan tunnin ajan. Saimme tutustua sukulaisiimme ja tehdä tuttavuutta heidän kanssaan, joita emme olleet koskaan nähneet emmekä tavanneet. Iloinen puheensorina täytti pihamaan ja ranta-alueen.

Siirryttyämme sisätiloihin olimme saaneet vieraaksemme oikean ”karjalan musikan” Ilmari Suvisen. Hän kertoili leppoisaan tapansa karjalaisia tsuakkunoita ja elämänohjeita höystettynä karjalan kielellä. Lauluosuuden Ilmari aloitti kitaran säestyksellä laululla Jäähyväiset Valamolle. Se kosketti syvimpiä tunteitamme; olivathan monet vanhempamme joutuneet jättämään rakkaan Haukkasaaren Repolassa. Lopuksi saimme kuulla monia läheltä liippaavan venäläisen kansanlaulun Laukkukauppias, sillä sukumme juuret ovat tukevasti kaupan alalta. Sukumme vanhin, Maija, lausui pitkän runon ulkomuistista. Ei voi kuin ihmetellä hänen terävää muistiaan, kun ikääkin on karttunut yli 90 vuotta.

Kakkukahvien aikana sukumme tutkija Heikki Palaskari käytti

puheenvuoron, jossa toivoi sukutietojen täydentämistä aktiivisesti. Ajantasalla olevat tiedot ovat kullannarvoisia. Risto Pottonen esitteli mittavan Kalevalan ”suomentamista” koskevan käännöstyönsä. Eli Risto on ”kääntänyt” eepoksen nykykielille. Hannu välitti Amerikasta tulleen tervehdysten sukukokoukselle.

Illansuussa käynnistimme Pottosen suvun leikkimielisen karaoke-laulukilpailun. Se osoittautuikin suosituksi ohjelmanumeroksi. Palkintokin oli yllätyksellinen. Monelta sulii suu hymyyn, kun karaokevetäjänä toiminut Mika Pottonen ilmoitti, että palkinto on surffilauta. Sehän se olikin, sillä laudanpätkään oli kiinnitetty Surfpyykkipulveripaketti. Illanvietto jatkui grillikodalla iltapalan merkeissä sekä Pottosen Arton paistamia makkaroita maiskutellen. Iltapalan jälkeen osa porukasta siirtyi hienosti linja-autolla n. 300 metrin päässä olevalle kesälavalle tanzuihin ja karkeloimaan.

Sukutapaaminen oli meille läsnäololle virkistävä ja mieleenpainuva. Saimme tavata sukulaisiamme muistellen menneitä, suunnitella tulevaa ja kertoa kukin omista elämänvaiheistamme.

Muistiin merkitsivät
Mauri ja Hannu Pottonen

Jatkosodan viimeinen taistelu

Seuraava Petroskoin yliopiston historian professori Juri Kilinin kirjoittama artikkeli liittyy Repolan alueen sodanaikaiseen historiaan. Tapahtumapaikkana oleva Ontrosennvaara sijaitsee Repolan koillispuolella. Siellä käytiin jatkosodan viimeinen taistelu, johon osallistui kaikkiaan 20 000 sotilasta. Artikkelin perustuu pääasiassa Venäjän arkistoissa oleviin lähteisiin, joten tapahtumia kuvataan Neuvostoliiton joukkojen näkökulmasta. Ennen Ontrosennvaaran taistelua kuvataan rintamatilannetta laajemmin.

Suomalaisten arviointivirhe

Sodan aikana nimellä Stalinin neljäs isku tunnettu puna-armeijan suurhyökkäys Suomen kimppuun porrastettiin niin, että ensimmäisinä lähtivät liikkeelle 10. kesäkuuta 1944 Karjalan kannaksella armeijakenraali Leonid Govorovin joukot. Seuraavina, noin kymmenen päivän päästä, olivat hyökkäysvuorossa armeijakenraali Kirill Meretskovin komentama Karjalan rintaman 7. armeija Syvärillä ja 32. armeija Maaselän kannaksella. Porrastamisen syynä oli Meretskovin joukkojen heikkous, sillä puna-armeijan pääesikunta (Stavka) ei antanut ”metsäisen sodan mestarille” hänen pyytämänsä kymmentä lisädivisioonaa. Kaikkiaan sotapäälliköillä oli Kannaksella ja Aunuksessa käytettävissään noin 450 000 miestä, aivan kuten talvisodan alkaessa, sekä paljon panssa-

reita ja sotilaslentokoneita. Sanottavaa miesylivoimaa hyökkäävillä joukoilla ei kuitenkaan ollut, eikä ylin ylipäällikkö Stalin luvannut minkäänlaisia strategisia reservejä. Kolmen sotavuoden seurauksena olivat kutsuntaikäiset miehet vähissä ja sodan päänyttämönä oli edelleenkin Berliini. Tekniikan ja tulivoiman osalta kahden tulevan marsalkan joukot olivat kuitenkin ylivoimaisia.

Govorovin joukot tekivät heti 10. päivänä läpimurron suomalaisen pääpuolustuslinjalla Kannaksella ilman sanottavia tappioita ja mursivat muutaman päivän kuluttua Kuuterselässä ns. VKT-linjan (Viipurin-Kuparisaaren-Taipaleen linjan). Viipuri vallattiin lähes taisteluitta jo 20. kesäkuuta. Yksi syy neuvostojoukkojen nopealle etenemiselle oli Suomen ylimmän poliittisen ja sotilaallisen johdon virheellinen ja Suomelle melkein

kohtalokas suunnitelma pitää Itä-Karjala viimeiseen saakka ratkaisevana ässänä tulevissa rauhanneuvotteluissa. Näin presidentti Risto Ryti perusteli Itä-Karjalan pitämistä vielä kesällä 1944. Tästä sotilaspoliittisesta päätöksestä, ”ei Itä-Karjalaa ryssälle takaisin”, seurasi Suomen historian ehkä vaarallisin joukkojen keskitys. Karkeasti noin kolmannes käytettävissä olleista joukoista oli asemissa Kannaksella ja kaksi kolmannesta kaukana Aunuksessa, Suur-Suomen itäisellä rajalla Poventsassa ja eteläisellä rajalla Syvärillä. Puna-armeijan joukoista kolmannes operoi Aunuksessa ja kaksi kolmannesta Kannaksella.

Puna-armeija juuttuu Loimolaan

Mannerheimin ja Rydin arviovirhettä ryhdyttiin korjaamaan VKT-linjan murtumisen jälkeisenä päivänä 16. kesäkuuta ylipäällikön käskyllä vetäytyä Itä-Karjalasta. Vetäytymisen vuoden 1939 valtakunnanrajalle oli tapahduttava aiheuttamalla hyökkääjälle raskaita tappioita. Hyökkäykseen lähdettiin kahdella rintamalla. Venäjän ilmoitukset eivät halunnut irrottaa suomalaisten vetäytymisteiden katkeamiseen lentokoneitaan, jotka olivat tukemassa maajoukkoja. Aunuksen Kannaksen välisellä rautatiellä oli paljon siltoja, joiden tuhoami-

nen lentokoneilla olisi hidastanut joukkojen siirtämistä pääsotinäytämölle Ihantalaan ja muualla VT-linjalle (Vammelsuun-Tapaleen linja). Suomalaisten keskittämismäärä korjattiin toisen puolen tekemällä virheellä.

Meretskovin alaisen Neuvostoliiton 7. armeijan hyökkäys juuttui Loimolassa ja Nietjärvellä heinäkuun puolivälissä. Tämä johti päätökseen kiertää Loimola pohjoisesta Shemeikkan seutuvilla 127. kevyellä armeijakunnalla. Tämä sotaliike epäonnistui 23. heinäkuuta mennessä ja rintama vakiintui Ala-Tolvajärven länsipuolen ja Loimolanjärven itäpuolen tasalle. Vaikealla hetkellä puna-armeija sai hyviä uutisia Porajärven suunnasta, jossa 176. divisioona tunkeutui Suomeen Lengenvaarassa 21. heinäkuuta. Meretskovin mukaan etenemistä oli jatkettava heti niin, että Ilomantsin valtauksen jälkeen 32. armeija jatkaisi 176. ja 289. divisioonalla hyökkäystään etelään Korpiselän suuntaan saartaakseen suomalaisten Laatokan Karjalassa olevat joukot. Kahden heikon divisioonan tekemä saarto- ja hyökkäys muuttui äkkiä niiden joutumiseen saarroksiin 31. heinäkuuta alkaen. Kolmen merijalkaväkirykmentin avustamana saartamat joukot murtautuivat omalle puolelle ja tilanne rauhoittui 9–10. elokuuta. Tappioita kertyi 1.–11.8. noin 5000 miestä.

Koršunovin divisioonan hyökkäyssuunnitelma

Karjalan rintaman esikunnan tilannearvion mukaan Ilomantsissa taistelleiden joukkojen heikkoa tilannetta oli helpotettava elokuun 1. päivään mennessä hyökkäyksellä, jonka eversti Jevgeni Koršunovin komentama 27. divisioona tekisi suomalaista 14. divisioonaa vastaan. Muiden Karjalan rintaman joukkojen tavoin myös Koršunovin joukot olivat saaneet käskyn olla hyökkäysvalmiina maaliskuussa 1944, jolloin saksalaiset vetäytyivät Baltiassa Narvan linjalle. Stavka näyttää uskoneen suomalaisenkin tuolloin vetäytyvän ainakin Moskovan rauhan rajalle. Näin ei ole kuitenkaan tapahtunut. Käsky olla valmiina hyökkäämään Erkki Raappanan divisioonaa vastaan saatiin heti suurhyökkäyksen alettua.

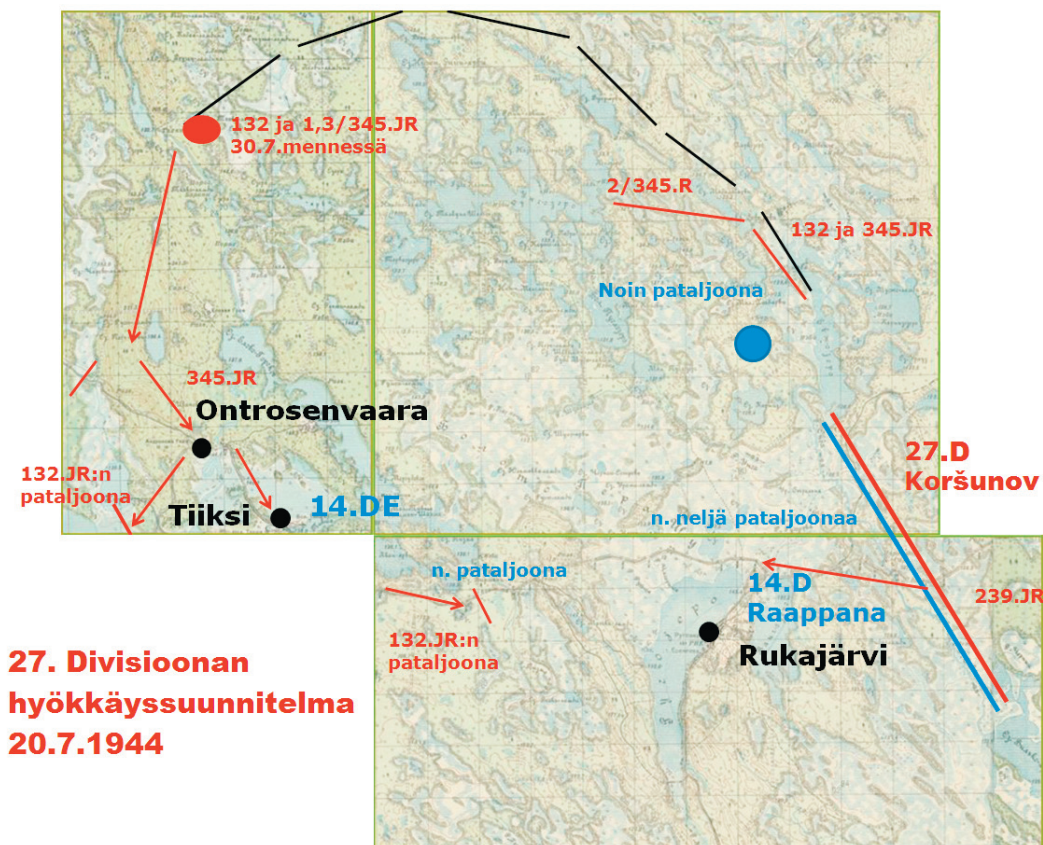
Vuoden 1944 heinäkuun alkuun mennessä 7 546 miestä käsittänyt 27. divisioona oli rakentanut 80 kilometriä pitkän kolonnatien metsien läpi Matalajärven, Vuorijärven ja Ungjärven pohjoispuolelle aina Tširkka-Kemijoen Tahkokosken alueelle saakka. Koršunovin esikunnan alkuperäisen suunnitelman mukaan 14. divisioonan päävoimien ainoa vetäytymistie Suomeen oli katkaistava Ontrosenvaaran alueella koukkausliikkeellä, joka kohdistui korven kautta Raappanan

joukkojen vasemmalle sivustalle. Koukkauksen tekisivät divisioonan päävoimat, 132. ja 345. jalkaväkirykmentti (JR) Pääpuolustuslinjalle jäisi vielä 239. JR, joka siirtyisi sopivalla hetkellä rintamahyökkäykseen. Saarrokseen joutuneet Raappanan joukot olisi tuhottava, jos ne eivät suostuisi antautumaan. Joka tapauksessa 14. divisioonan vetäytyminen Suomeen ja sen osien siirtäminen Ilomantsiin oli estettävä.

Hyökkäys Ontrosenvaaraan

Ennen hyökkäystä eversti Koršunov pyysi 32. armeijan komentajalta kenraaliluutnantti Filipp Gorenkolta lisävoimia, joita ei kuitenkaan saanut. Koršunov joutui aikamoisen ongelman eteen: miten tuhota 20 000 miehen 14. divisioona 7 500 miehellä.

Ensimmäisenä lähti liikkeelle everstiluutnantti Aleksandr Zelenskin 132. jalkaväenrykmentti, joka jälleenrakensi 32. armeijan esikunnan käskystä vähän aikaisemmin räjäytetyt kolonnatien sillat. Ilmeisesti esikunta oli pelännyt suomalaisten käyttävänsä tietä omaan koukkaukseensa. 132. JR saavutti karkijoukoillaan Tširkka-Kemijoen Tahkokosken itäpuolisella alueella 30. heinäkuuta. Everstiluutnantti Sidor Božkovin 345. JR keskitti joukkonsa samaan aikaan Vuorijärven alueelle. Seuraavana päivänä

27. Divisioonan hyökkäyssuunnitelma 20.7.1944

1,3/345. JR, 53. tykistörykmentin esikunta ja 1/53. tykistörykmentti (TR) saapuivat Hisjärven ja Tahkokosken väliselle alueelle. Eversti Koršunov upseereineen tuli myös alueelle johtamaan hyökkäystä.

Noin 80 miehen konepistoolikomppania ylitti uuden Tširkka-Kemijoen 1. elokuuta klo 12 mennessä ilman vastarintaa. Seuraavana joen ylitti 132. JR:n toinen pataljoona, jonka kuudes komppania eristi suomalaisten tukikohdan Tahkokosken kaakkoispuolella epäonnistuttuaan sen tuhoamises-

sa. Tästä suomalaisten taisteluiden loppuun saakka pitämästä tukikohdasta syntyi jatkossa suurin vaivojen ylittäneille hyökkäysjoukoille. Suomalaiset uhkasivat sieltä sillanpäättä, keskittivät sinne lisäjoukkoja pohjoisessa olevista tukikohdistaan ja hyökkäsivät jatkuvasti sillanpään kukistamiseksi.

Joen ylitettyään 345. JR:n konepistoolikomppania hyökkäsi etelämpänä olevaan suomalaiseen tukikohtaan, jonka valtasi nopeasti suomalaisen varuskunnan vetäytyessä kohti Kuusivaaran

kylää. Ensimmäisenä taistelupäivänä Koršunovin joukot varmistivat suurehkon sillanpään joen länsipuolella, mutta divisioonan komentaja oli tyytymätön Zelenskin rykmentin hitaaseen ylimeenoon. Zelenski odotteli pioneerien rakentaman sillan valmistumista 1,2/132. JR:n ylimeenoa varten lähemmäksi hyökkäykseen kohti Ontrosenvaaraa. 132. JR ylitti kuitenkin joen kokonaisuudessaan elokuun 1. ja 2. päivän vastaisena yönä ja sai käskyn jatkaa kohti kukkulaa 241,5 ja siitä Ontrosenvaaraan. Päivän kuluessa suomalaisten vastarinta oli voimistunut ja 132. JR ei pystynyt saavuttamaan tavoitettua elokuun 2. päivän aikana. Taistelut muuttuivat paikoittain ankariksi lähitaisteluiksi.

Samana päivänä 345. JR ylitti joen ja siirtyi puolustukseen sillanpäässä. Illan suussa Koršunov muutti alkuperäistä suunnitelmaansa ja päätti hyökätä koukaten oikealta Pedjärven länsipuolelta ensiksi Iivananmäelle katkaisten Kiimasjärvelle menevän tien ja jatkaen kohti Ontrosenvaaraa. Suomalaisten keskitettyä tälle alueelle 3. elokuuta noin kaksi pataljoonaa muuttuivat taistelut päivän kuluessa erittäin ankariksi. Myös everstiluutnantti Mihail Smilykin 239. JR:n tekemä rintamahyökkäys pääpuolustuslinjalla epäonnistui joukkojen vetäytyessä lähtöasemilleen. Kapteeni Aleksandr Kožuškon

1/345. JR onnistui kuitenkin katkaisemaan Kiimasjärven tien ja valtaamaan yllättäen 4. päivänä elokuuta noin klo 4 Ontrosenvaaran. Rykmentti otti kuusi sotavankia ja sai saaliiksi muutaman tykin, muona- ja ammusvarastot sekä hevosia ja karjaa.

Lähtö Ontrosenvaarasta

Erkki Raappanan painajasuni, ainoan huolto- ja vetäytymistien katkaiseminen, ei kuitenkaan kestänyt kauan. Ontrosenvaaran valtaus oli hyökkäyksen käännekohta. Käytettyään loppuun panoksensa kapteeni Kožuškon komppania jätti kylän klo 18 vetäytyen luoteeseen. Komppania yhtyi 345. JR:n päävoimiin Pedjärven länsipuolella 5. elokuuta. Kylän jättämisen aiheutti 27. divisioonan esikunnan mielestä Iivananvaaran lounaisrinteillä olleelleen majuri Mihail Gorškovin pataljoonan, 1/132. JR:n ”toimimattomuus” ja ”päättämättömyys”. Myöskään oman rykmentin pataljoonat, 1/345. JR ja 345. RE, eivät auttaneet kapteeni Kožuškon miehiä Ontrosenvaarassa.

Koršunovin uuden päätöksen mukaan kaikki Iivananvaaran alueella olevat joukot oli alistettava 345. JR:n komentajalle everstiluutnantti Božkoviille. Joukot oli keskitettävä kukkulan 241,5 alueelle 6. elokuuta klo 3 mennessä. Yhdes- sä 132. JR:n kanssa oli tuhottava

kukkulan pohjois- ja koillispuolella olevat suomalaisten päävoimat. Vakavan tilanteen pakottamana Koršunov päätti irrottaa 2/345. JR:n kolonnatin varmistuksesta ja 3/239. JR:n pääpuolustuslinjasta. Näin ollen seitsemän divisioonan yhdeksästä pataljoonasta oli keskitettävä Tahkokosken alueelle. Pääpuolustuslinjalle jäi vain kaksi pataljoonaa. Tahkokoskella silmätikuksi muodostuneen suomalaisen tukikohdan selustaan oli koukattava pohjoisesta Tuluslammen alueella 2/345. JR:llä.

Tilanne ratkesi väliaikaisesti 7. elokuuta, jolloin hermostunut 345. JR:n komentaja Božkov päätti ilman Koršunovin lupaa ylittää joen itään päin. Osa miehistä pääsi omalle puolelle uiden ja kokoon-tuen Hisjärven ja Tahkolammen väliselle alueelle. Božkovin ja hänen esikuntansa, 53. TR:n komentajan, yhdeksännen komppanian, 9.3/345. JR:n ja tiedustelujoukkueen kohtalot jäivät selvittämättä. 27. divisioonan käsityksen mukaan he joko kaatuivat rannalla tai hukkuivat jokea ylittäessään.

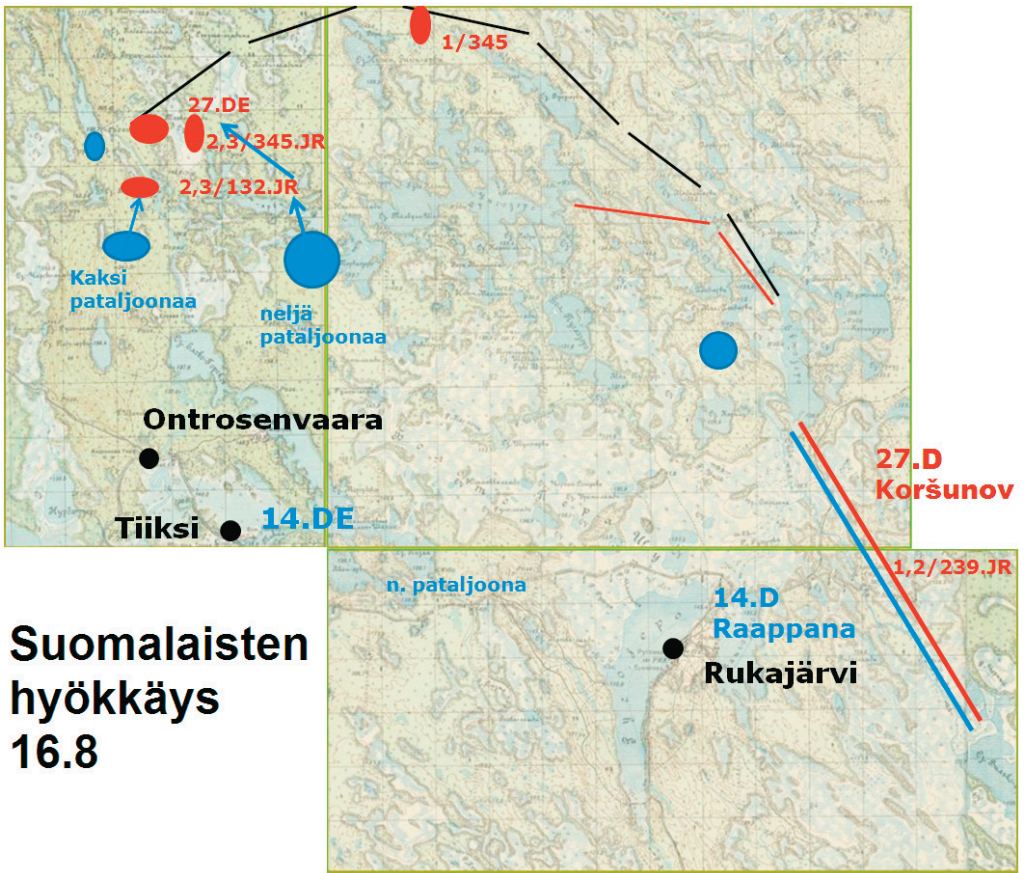
Viimeinen taistelu

Tämän katasrofin seurauksena siirtyivät Koršunovin joukot lo-pullisesti puolustukseen matalalla sillanpäällään. Aloitteen siirrettyä suomalaisille nämä hyökkäsivät 10. elokuuta sillanpään tuhoami-

seksi kolmella pataljoonalla yhdeksän Ju-88 pommittajan ja neljän Me-109:n tuella, mutta eivät saaneet kuitenkaan mitään aikaan. 27. divisioonaan esikunnan arvion mukaan 132. JR aiheutti viholliselle kahden sadan miehen tappiot.

Taistelun kääntyessä asemasodaksi päätti Erkki Raappana käynnistää oman koukkaushyökkäyksen tavoitteena 27. divisioonan päävoimien saartaminen ja tuhoaminen. Tästä suunnitelmasta Koršunov sai tietää 15. elokuuta iltakuudelta 345. JR:n panssarintorjuntapatteriston miesten pidättämältä sotavangilta, joka sanoi olevansa loikkari. Tämän tiedon mukaan suomalaiset olivat valmistautuneet hyökkäämään neljällä pataljoonalla Tervajärven kannakselta kolonnatielle, katkaisemaan sen ja tuhoamaan kokonainen divisioona rintamahyökkäyksellä ja koukkauksella. Koršunovin esikunta ryhtyi heti vastatoimiin muun muassa marsittamalla läpimurtoalueelle 3/239. JR:n ja 345. JR:n.

16. elokuuta klo 15.30 suomalaiset lähtivät jatkosodan ja sotahistoriansa viimeiseen suurmittaiseen hyökkäykseen loikkarin ilmoittamalle alueelle, mursivat kahdeksannen komppanian vastarinnan ja saavuttivat kärkiosastoilla Hisjärven pohjoispuolella olevan 27. divisioonan esikuntapaikan. Esikunta joutui itsekin osallistumaan taisteluun. Paikalle hälytettiin 1,3/345

Suomalaisten hyökkäys 16.8

JR, divisioonan tiedustelukomppania, koulutuskomppania ja panssaritorjuntapatteri, jotka pakottivat vihollisen perääntymään.

Hisjärven ja Kandislammen kannaksen pohjoispuolella olevaan tukikohtaan suomalaiset hyökkäsivät pataljoonalla. Tukikohdan varuskunta taisteli sitkeästi, eikä hyökkääjä saanut aikaan mitään. Ilta kymmeneltä varuskunnan avuksi saapui osa tiedustelukomppanian miehistä, mikä nosti varuskunnan vahvuuden 52 mieheen. Näillä voimilla torjuttiin vielä kaksi hyökkä-

ystä, minkä jälkeen suomalaiset vetäytyivät. Kentälle jäi ilmoituksen mukaan sta kaatunutta suomalaista, 5 pikakivääriä, 8 konekivääriä ja 20 kivääriä.

Venäjänsota-arkiston kätöistä ei löytynyt 27. divisioonan tarkkoja tappiolukja ajalta 1.–16.8.1944. Divisioona esikunnan tietojen mukaan tappiot olivat 1.–4.8 välillä 629 miestä, joista 147 kaatunutta.

Juri Kilin

Hallitus 1.4.2011 – 31.03.2012

Puheenjohtaja

Pertti Rannikko, puh. 013-717422 , pertti.rannikko@uef.fi
Huhtilammentie 955, 82160 OSKOLA

Varsinainen jäsen

Valentina Afanassieva, *varapuheenjohtaja*
gsm 040 716 5151
Torikatu 3 D 25, 80110 JOENSUU
valentina.afanassieva@elisanet.fi

Tuula Kilpeläinen, *taloudenhoitaja*
gsm 044 330 55 29
Niemiskyläntie 51, 88900 KUHMO
tuula.kilpelainen@iki.fi

Päivi Kiiskinen, *jäsensihteeri*,
gsm 050 599 1364,
Sotkantie 1 E 33, 80160 JOENSUU.
paivi.kiiskinen1@gmail.com

Raimo Määttä, gsm 0400 273365
Teollisuuskatu 11, 80100 JOENSUU
mediamaatta@gmail.com

Jari Jolkkonen, gsm 045 114 8525
Piironenpellontie 7, 83400 VIINIJÄRVI
jk.jolkkonen@gmail.com

Kosti Heikkinen
gsm 0400 354051
Vehkakatu 4, 81700 LIEKSA
kosti.heikkinen@gmail.com

Varajäsen

Pekka Kyöttinen, gsm 0500 186 625
Josulantie 14, 83720 KUOREVAARA

Pentti Tuomi, puh. 013-825 960
Ruuhitie 52 G 27, 80160 JOENSUU

Martti Nesterinen, gsm 040 831 3869
Harjupolku 2 as.2, 81700 LIEKSA

Mikko Pikarinen

Hannu Karhu, gsm 0400 120 481
Sudenpolku 18, 88900 KUHMO
asianajotoimisto@karhu.inet.fi

Lea Tserni-Puittinen, *sihteeri*
gsm 050 5204121
Kylänlahdentie 24, 81810 JAMALI
lea.tsernipuittinen@lieksa.fi

LIEKSAJÄRVI

*Lieksajärvi, taas edessään pauhaat.
Taasen matkan sun luoksesi tein.
Ilman sinua löydä en rauhaa,
oma ainainen rakkautein!*

*Olet armas kuin lapsuutein kehto,
sinuun miellyin jo nuoruudessain.
Olkoon aikaianen aamu tai ehtoo,
hietarannoilles halajan ain.*

*Luokses taivallan pitkältä tieltä.
Niin kuin muinoinkin kuuntelemaan,
tulen mulle niin tuttua kieltäs,
josta soinnut taas lauluuni saan.*

*Tulen rohkeesti, salaa en hiivi.
Mulle yllyt jos myllertämään,
nousen yllesi kajavan siivin,
sua lauluin käyn ylistämään.*

*Toki pärskeilläs suikkaat nyt suuta,
pölyt kasvoltain pyyhkäiset pois...
Ilman sinua paljon on muuta,
mutta laulujain – niitä ei ois!*

Nikolai Laine

Repolassa syntyneeltä karjalaiselta Nikolai Laineelta (oikealta nimeltään Nikolai Gippijev) ilmestyi vuonna 1958 Petroskoissa kotiseutuaiheinen runokokoelma nimeltään Lieksan lauluja, josta löytyy myös oheinen runo.